

ZAMONAVIY TA'LIMDA O'QUVCHILARNING MOTIVATSIYASI: MOTIVATSIYA TURLARI VA ULARNI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASH

Usmonova Oyxon Boltayevna
Surxondaryo viloyati Qiziriq tumani
2-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'limda o'quvchilarning motivatsiyasi, uning turlari va ta'lim jarayonida qanday qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Motivatsiya o'quvchilarning o'qishga qiziqishini oshirish, muvaffaqiyatlarini ta'minlash va ta'limda ijobiy natijalarga erishish uchun muhimdir. Ichki va tashqi motivatsiya, o'qituvchilar tomonidan motivatsiyani oshirish uchun qo'llaniladigan usullar va strategiyalar, shuningdek, motivatsiyaning ta'lim jarayonidagi ahamiyati keng yoritiladi.

I. Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning motivatsiyasi ta'lim jarayonining muhim jihatlaridan biridir. O'quvchilarni o'qishga undash, ularning qiziqishini oshirish va muvaffaqiyatlarini ta'minlash uchun motivatsiya zarur. O'quvchilarning rag'batlantirilishi va ularga ta'lim jarayonida yordam berish, ularning o'z-o'zini anglashiga va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

II. Motivatsiya Turlari

A. Ichki Motivatsiya
Ichki motivatsiya – bu shaxsning ichki qiziqishlari, ehtiyojlari va maqsadlari asosida yuzaga keladi. O'quvchilar o'z bilimlarini oshirish, yangi narsalarni o'rganish yoki shaxsiy rivojlanish uchun o'qishadi. Ichki motivatsiyaning asosiy xususiyatlari:

Qiziqish: O'quvchilar o'quv materialiga qiziqish bilan yondashadilar. O'z-o'zini anglash: O'quvchilar o'z qobiliyatlari va qiziqishlarini anglashadi. Ma'naviy qoniqish: O'quvchilar o'z bilimlarini oshirishdan ma'naviy qoniqish olishadi.

B. Tashqi Motivatsiya
Tashqi motivatsiya – bu tashqi omillar, masalan, mukofotlar, baholar yoki o'qituvchilarning rag'batlantirishi bilan bog'liq. O'quvchilar o'z muvaffaqiyatlari uchun tashqi rag'batlar orqali motivatsiya olishadi. Tashqi motivatsiyaning asosiy xususiyatlari:

Mukofotlar: O'quvchilar baho yoki mukofot olish uchun o'qishadi. **Raqobat:** O'quvchilar boshqa o'quvchilar bilan raqobatlashish orqali motivatsiya olishadi. **Ijtimoiy ta'sir:** O'quvchilar o'qituvchilarning yoki ota-onalarning kutishlariga javob berishga intilishadi.

III. Motivatsiyani Ta'lim Jarayonida Qo'llash

A. O'qituvchilarning Roli
O'qituvchilar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda muhim rol o'ynaydilar. Ular o'quvchilarga ichki va tashqi motivatsiyani rivojlantirishda yordam berishlari kerak. O'qituvchilar quyidagi usullarni qo'llashlari mumkin:

Qiziqarli Darslar: O'quvchilarning qiziqishini oshirish uchun darslarni qiziqarli va interaktiv tarzda o'tkazish. **Ma'lumotlarni Shaxsiylashtirish:** O'quvchilarning shaxsiy

qiziqishlariga mos keladigan materiallarni tanlash. Mukofotlash: O'quvchilarning muvaffaqiyatlarini tan olish va mukofotlash orqali motivatsiyalarini oshirish. B. O'quvchilarning O'z-o'zini Motivatsiyasi

O'quvchilar o'z-o'zini motivatsiya qilish qobiliyatini rivojlantirishlari kerak. Buning uchun quyidagi usullarni qo'llash mumkin:

Maqsadlar Qo'yish: O'quvchilar o'zlariga aniq va o'lchovli maqsadlar qo'yishlari kerak. O'z-o'zini Baholash: O'quvchilar o'z muvaffaqiyatlarini baholash va o'z-o'zini tanqid qilish orqali motivatsiyalarini oshirishlari mumkin. O'z-o'zini Rag'batlantirish: O'quvchilar o'zlarini rag'batlantirish uchun ijobiy fikrlar va tasavvurlarni ishlatishlari kerak. C. Ta'lim Muassasalarida Motivatsiya Dasturlari

Ta'lim muassasalari o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun turli dasturlarni joriy etishlari mumkin. Bular:

Emotsional Ta'lim Dasturlari: O'quvchilarga emotsional intellektni rivojlantirishga yordam beradigan dasturlar. Mentorlik Dasturlari: Tajribali o'qituvchilar yoki mutaxassislar yordamida o'quvchilarga motivatsiya berish. Raqobatbardosh Dasturlar: O'quvchilar o'rtasida raqobatni rag'batlantirish orqali motivatsiyalarini oshirish. IV. Motivatsiyaning Ta'limdagi Ahmiyati A. O'qish Natijalari

O'quvchilarning motivatsiyasi ta'lim jarayonidagi natijalariga bevosita ta'sir qiladi. Motivatsiya yuqori bo'lgan o'quvchilar ko'proq muvaffaqiyatga erishadilar va o'z bilimlarini yanada kengaytiradilar.

B. Ijtimoiy Ko'nikmalar

Motivatsiya o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilar o'zaro munosabatlar o'rnatish va guruh ishlarida muvaffaqiyatli bo'lish uchun motivatsiyaga ega bo'lishlari kerak.

C. Psixologik Salomatlik

Yuqori motivatsiya o'quvchilarning psixologik salomatligini yaxshilaydi. O'quvchilar o'z maqsadlariga erishish orqali o'z-o'zini anglash va qoniqish his qilishadi.

V. Motivatsiyani Rivojlantirish Usullari

A. O'qituvchilar uchun Tavsiyalar

O'qituvchilar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun quyidagi tavsiyalarni ko'rib chiqishlari mumkin:

O'quvchilarning Qiziqishini Tushunish: O'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash va darslarni shunga mos ravishda tashkil etish. Interaktiv O'qitish: O'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash uchun interaktiv metodlardan foydalanish. Ijobiy Muhit Yaratish: O'quvchilarning o'zini erkin his qilishlari uchun ijobiy muhit yaratish.

B. O'quvchilar uchun Tavsiyalar

O'quvchilar o'z-o'zini motivatsiya qilish uchun quyidagi tavsiyalarni amalga oshirishlari mumkin:

Qiziqarli Maqsadlar Qo'yish: O'zlariga qiziqarli va muhim maqsadlar qo'yish. O'z-o'zini Rag'batlantirish: O'z muvaffaqiyatlarini tan olish va o'z-o'zini rag'batlantirish. O'z-o'zini Baholash: O'z bilimlarini baholash va o'z-o'zini tanqid qilish.

VI. O'qitish Metodlari va Motivatsiya

A. O'qitish Metodlarining Motivatsiyaga Ta'siri

O'qitish metodlari o'quvchilarning motivatsiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy va interaktiv metodlar o'quvchilarning qiziqishini oshirishda samarali bo'ladi. Bunday metodlar:

Guruh Ishlari: O'quvchilar o'rtasida hamkorlikni rag'batlantiradi.

Muammoli O'qitish: O'quvchilarga muammolarni hal qilish imkonini beradi.

Loyihaviy O'qitish: O'quvchilarning ijodkorligini va mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

B. O'qituvchilarning Motivatsiyaga Ta'siri

O'qituvchilar o'zlari qanday motivatsiya ko'rsatishlari, o'quvchilarning motivatsiyasiga bevosita ta'sir qiladi. O'qituvchilar quyidagi jihatlariga e'tibor berishlari kerak:

Ijobiy Muloqot: O'quvchilar bilan ijobiy va ochiq muloqot o'rnatish.

Rag'batlantirish: O'quvchilarning harakatlarini rag'batlantirish va ularni qo'llab-quvvatlash.

Shaxsiy Yondashuv: O'quvchilarning shaxsiy ehtiyojlariga mos yondashish.

VII. O'quvchilarning Motivatsiyasini O'lchash

A. Motivatsiyani O'lchash Usullari

O'quvchilarning motivatsiyasini o'lchash uchun turli usullar mavjud. Bular:

So'rovnomalar: O'quvchilarning motivatsiya darajasini aniqlash uchun so'rovnomalar o'tkazish.

Intervyular: O'quvchilar bilan suhbatlar o'tkazish orqali motivatsiya darajasini aniqlash.

Baholash: O'quvchilarning muvaffaqiyatlarini baholash orqali motivatsiya darajasini o'lchash.

B. O'lchash Natijalarini Tahlil Qilish

O'quvchilarning motivatsiya darajasini o'lchash natijalarini tahlil qilish, o'qituvchilarga ularning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlarini yaxshilashga yordam beradi. Tahlil natijalari asosida o'qituvchilar o'z darslarini takomillashtirish va o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun yangi strategiyalar ishlab chiqishlari mumkin.

VIII. Motivatsiya va Ta'limning Kelajagi

A. Texnologiyalar va Motivatsiya

Zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonini o'zgartirishda katta rol o'ynamoqda. Onlayn ta'lim platformalari va interaktiv dasturlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda samarali vosita bo'lishi mumkin.

Texnologiyalar:

Interaktiv O'qitish: O'quvchilarga qiziqarli va interaktiv ta'lim materiallari taqdim etish.

O'z-o'zini O'rganish: O'quvchilarga mustaqil ravishda o'rganish imkoniyatini berish.

Ma'lumotlarga Kirish: O'quvchilarga keng ma'lumot bazalariga kirish imkoniyatini taqdim etish.

B. Ta'lim Tizimidagi O'zgarishlar

Ta'lim tizimida motivatsiyani oshirish uchun yangi yondashuvlar va metodlar joriy etilishi zarur. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari o'quvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda o'z darslarini takomillashtirishlari kerak.

IX. Xulosa

Zamonaviy ta'limda o'quvchilarning motivatsiyasi ta'lim jarayonining muhim jihatlaridan biridir. Ichki va tashqi motivatsiya turlari, o'quvchilarning muvaffaqiyatlarini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun turli usullar va strategiyalarni qo'llashlari kerak. Motivatsiya, shuningdek, o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish va psixologik salomatligini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

X. Foydalanilgan Adabiyotlar

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). "Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions". *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). "Self-Determination Theory: A Macrotheory of Human Motivation, Development, and Health". *Psychological Inquiry*, 11(3), 227-268. Schunk, D. H. (2012). *Learning Theories: An Educational Perspective*. Pearson. Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. Random House. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). "The Power of Feedback". *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.